



## „Az örök alkonyatban derengő végnapokról”

Bodor Ádám *Verhovina madarai* című kötetéről

**N**ehezen szánom rá magam, hogy írjak Bodor Ádám regényéről, a *Verhovina madarairól*. Pedig sodró lendületű, groteszk, tragikus és humoros egyszerre, pontosan, ahogy szeretem, és amiért az erdélyi levegőn nevelkedett fiatalok műveit is soron kívül olvasom: az autentikus világért, amelynek megismerése döbbenetek sorozatát zúdítja rám. Ezen túlmenően a *Változatok végnapokra* alcímű *Verhovina madarai* fordulatos, szenttelen, fenyegetően varázslatos, látszólag egyszerű létképletet fogalmaz meg, ami mögé tragikusan végződő jövőképet állít, ráadásul bonyolult szövésű narrációja mentén fokozatosan, mozaikszerűen bontakozik ki a történet, az olvasó folyamatosan valamilyen új körülmény, történetszakasz ismeretével bővítheti egészsé az események sorát.

Az új ismeretek napvilágra kerülése a régiek megismétlésével jár Bodor Ádámnál, s ezek a „régiek“ szinte formulává csiszolódva bukkannak föl újra és újra, ahogy közeledünk a regény végéhez, egyre gyakrabban – s ekkor már zavaróan. Folytonos ismétlődésük elveszíti funkcióját, mert bár külön címet (nevet) viselő fejezetekből áll a regény, a történet csupán a lineáris olvasás mentén érthető meg, vagyis az első betűtől az utolsóig el kell olvasni a könyvet, ennél fogva a túl gyakori „emlékeztetések“ már nem földidéző szerepűek, hanem kizökkentik az olvasó figyelmét és zavarják. Ugyanakkor a mű egy különös hangnemváltással zárul, a hatalmas ívű disztópikus világképre egyszeriben cukormáz kerül. Talán fölöslegesen.

világ, aminek határán túl már a démonok ismeretlen földje húzódik. A világ vége, sivár és ugyanakkor vásári tarkaságú, amilyenné csupán a mágikus realizmus varázsolhatja a regényvilágot. Meddőhányók és termálforrások övezik a Telepet, amelyen menetrend nélkül áthalad olykor egy vasúti szerelvény, ritkán működik a telefon, de a lakosok közt iszonyatos sebességgel terjednek a hírek, ám nem pletyka által, hanem különleges megérzések és jóslatok révén. Van a telepen hivatásos jós is, aki a vizekből mond jövőndőt, meg egy öröklődő szakácskönyv, ami inkább mesekönyv, de aki gyakran olvassa, választ talál benne kérdéseire, sőt, kiolvashatja belőle saját halálát, vagy akár a világ végének eljövetelét.

Nagyon úgy tűnik, hogy a féltett kincsként őrzött kötet helyzetmegoldó és létmodell-recepteket tartalmaz. Szükség is van helyzetmegoldó tapasztalatra, mert nagyon fura ez a világ. Lakóinak szembeötlően semmi különösebb dolga nincsen, olykor lajtoskocsival vesznek tőlük termálvizet, egyéb, semmirevaló dolgokat, és különböző portékával fizetnek érte, a lakók érzik, hogy valaki eltartja őket, de nem tudják, mi okból, de nem is igen fürkészik okát. A környéken két javítóintézet is van, egyik a kiskorúak, a másik rossz útra tévedt hölgyek számára, a Telep meg mintha egyedül arra szolgálna, hogy helyet adjon a céltalan életek leélésére, vagyis az se egyéb egy büntetőintézetnél. A környező táj mesebeli: nincsenek madarak, mert valakik valamilyen okból vagy célból hosszú karókkal, tűzoltó fecskendőkkel leverték őket, az egyik hőforrás vize tartósítja a beleesett jószágot, és kék kristályokat növeszt rajtuk, a vízimalmot meg nyáron is jég borítja kívül-belül, jégbe fagyott egerek néznek ki az ablakain.

Mintha az idő is megfagyott volna a Telepen. Ha az elbeszélő nem jelezné, hogy a huszonegyedik században járunk, és a Telepen nem jelennek meg olykor egy motoros szán, egy quad motorkerékpár, az események sivársága, a szereplők karaktere és a misztikus történések nyomán az olvasónak az a képzelete támadhatna, hogy a történet akár a tizenhetedik században is játszódhatna.

Különös szerzetek jelennek meg a helyszínen, akik többségéről a lakók megérzései nyomán se derül ki mindig, kicsodák. Elragadnak embereket, másokat az éjszaka során akarataik ellenére megnyírnak, máskor csak az ablakok mögül leskelődnek, az eltérő nációkhoz és felekezetekhez tartozók közösségének fantasztikus egyvelege kíméletlen tárgyilagossággal fogadja el a legkülönösebb dolgokat, és annak tudatában élnek, hogy az ő világuknak bizony immár vége. Megszokták a sorsukat, és senkivel se cserélnének.

Verhovina minden sivárságával, reménytelenségével, groteszk történéseivel együtt homogén, autentikus teremtett regényvilág.

Különös, hogy csupán egyetlen magyar szereplője van, egy túl későn jött, a halála napján érkező huszár. A Telepen viszont jócskán maradt magyar könyv, gyűjtősnak használják őket, vagy egyenesen fűtenek velük. A kiszolgáltatott, mély tudatlanságban és elszigeteltségben, lepusztított környezetben tartott lakók – Verhovinán se madarak, se méhek, se halak nincsenek, csak pestises nyulak, meg a pusztításukra odatelepített rókák –, a maguk sorsa iránt illúziókat nem táplálók története Bodor Ádám káprázatos prózanyelve által nem is igazán disztópikus elbeszélést alkot, hanem műve mágikus színei ellenére a múltból és a jelenből táplálkozó realista alkotás. Ami finom humora nélkül elképesztően elviselhetetlen terheket görgetne a Kelet-Közép-Európa múltját ismerő olvasó lelkében. Ez volt, ez van – véljük kihallani Anatol Korkodus, a Telep egyetlen állami hivatalnokának tűzbe dobott jegyzeteiből, az egyszemélyes vízfelügyeleti brigád vezérének sorsából. Ő évtizedeken át észveszejtő fölöslegességgel jegyezte a környékbeli vizek szintjét, jelentéseket írt a madarak eltűntéről, amit a hatalom nehezen viselt. Megölette a brigadéroszt, akit a helybeliek a kékkő-kristállyá jegesedett vadmalac mellé eresztettek le temetés gyanánt a rezes hóforrásba, hogy a tetem halála után is sarjadó, kékben játszó szakállá hínárként lebegjen a vízben, valahogy úgy, mint Rejtő Jenő Wágner urának kék olajfestékbe mártott arcszörzete a Szajna léghuzatában. Vidám és biztató végszónak így talán elég annyi, hogy aki olvasta Rejtő *Csontbrigádját*, tudja, mire számíthat Bodor Ádám *Verhovina madarai* regényétől: a lét megértésének komor, csupán a humor által elfogadható eszenciájára.

FEKETE J. József

---

**Bodor Ádám: *Verhovina madarai. Változatok végnapokra.* Magvető, Bp., 2011, 255 oldal, 2990 Ft**